Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

# Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt lausuntoamme otsikon asiassa, minkä johdosta esitämme seuraavaa:

## 1. ESITYKSEN TAUSTA JA PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työttömyyskassalakia, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia sekä yleistukilakia. Työttömyysturvalakiin lisättäisiin säännökset uudesta, monimuotoisesti työllistyviä koskevasta ansiopäivärahan työssäoloehdosta, joka lisättäisiin nykyisten palkansaajan työssäoloehdon ja yrittäjän työssäoloehdon rinnalle.

Esityksen tavoitteena on uudistaa työttömyysvakuutusta siten, että monimuotoinen työllistyminen voidaan nykyistä paremmin ottaa huomioon ansiopäivärahaoikeuden kertymisessä. Yhdistelmävakuutetun työssäoloehto täyttyisi, kun henkilö on kerryttänyt yhteensä vähintään 12 työssäoloehtokuukautta; työssäoloehtokuukausi täyttyisi, jos huomioon otettavaa palkkaa tai yritystuloa olisi vähintään 930 euroa kuukaudessa. Työttömyyskassat voisivat ottaa jäsenekseen yhdistelmävakuutettuja vuoden 2028 alusta, jolloin yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaa voitaisiin myöntää ensimmäisen kerran vuonna 2029. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2028, kuitenkin siten, että yleistukilain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muutokset tulisivat voimaan vasta 1.1.2029.

Yhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan ansio-osaan kohdistuisi palkansaajien ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksun tuottoa siltä osin kuin ansio-osa perustuu palkkatuloon, kun taas muuhun tuloon perustuva ansio-osa rahoitettaisiin kokonaisuudessaan työttömyyskassan jäsenmaksulla. Perusosa rahoitettaisiin palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahaa vastaavalla tavalla valtion ja päivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella. Työttömyyskassalaista purettaisiin myös jako, jonka mukaan työttömyyskassa voi vakuuttaa joko vain palkansaajia tai vain yrittäjiä: jatkossa sama kassa voisi halutessaan vakuuttaa palkansaajia, yrittäjiä ja yhdistelmävakuutettuja.

## 2. SUOMEN YRITTÄJIEN KANTA

Suhtaudumme esitykseen myönteisesti ja pidämme uudistusta tärkeänä ja ajankohtaisena vastauksena työelämän rakenteelliseen muutokseen, jossa yhä useampi työskentelee vuoroin tai rinnakkain palkansaajana, yrittäjänä ja omassa työssään. Lausuimme samansisältöisestä luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriölle jo keväällä 2026, ja esityksen keskeiset ratkaisut vastaavat tuolloin lausuttua.

Pidämme erittäin tärkeänä, että yhtäaikainen työskentely työntekijän ja yrittäjän statuksella tulee jatkossa mahdolliseksi vakuuttaa myös työttömyysturvajärjestelmässä. Nykytilassa monimuotoisesti työllistyvä joutuu itse arvioimaan, kannattaako työllistyminen vakuuttaa palkansaajana vai yrittäjänä, ja väärä valinta voi johtaa siihen, ettei työssäoloehto täyty lainkaan kummassakaan järjestelmässä. Tämä on konkreettinen este erityisesti sivutoimisen ja osa-aikaisen yrittäjyyden kokeilulle: pelko sosiaaliturvan menettämisestä voi estää yritystoiminnan aloittamisen tai sen rinnalla jatkamisen palkkatyön ohessa. Ehdotettu yhdistelmävakuutus poistaa tämän valintapakon ja vähentää näin yrittäjyyden kokeilemiseen liittyvää taloudellista riskiä.

Pidämme ehdotetun mallin henkilöpiirin rajausta ja rakennetta kannatettavana. Malli on niin selkeä ja ymmärrettävä kuin annetuilla reunaehdoilla on ollut mahdollista toteuttaa. Erityisen tärkeänä pidämme seuraavia esityksen lähtökohtia, joiden tulee säilyä myös eduskuntakäsittelyssä:

1. Vakuuttamisen vapaaehtoisuus. Yhdistelmävakuutuksen ottaminen, samoin kuin yrittäjätyön vakuuttaminen ylipäätään, tulee säilyttää vapaaehtoisena myös jatkossa. Pakollisuus heikentäisi yrittäjien mahdollisuutta sovittaa vakuutusturva oman tilanteensa mukaan ja lisäisi perusteettomasti kustannuksia niille, joille malli ei sovi.

2. Rahoitusratkaisuihin ei puututa tässä yhteydessä. On perusteltua, että yhdistelmävakuutuksen ansio-osa ja perusosa rakennetaan nykyisten rahoitusratkaisujen ja niiden välisen vastuunjaon mukaisiksi sen sijaan, että tässä yhteydessä avattaisiin koko järjestelmän rahoitusta koskeva keskustelu. Tämä rajaus on ollut edellytys sille, että uudistus on ylipäätään ollut mahdollista viedä läpi hallitun aikataulun puitteissa.

3. Työttömyyskassojen toiminnan laajentaminen pysyy kassoille vapaaehtoisena. On perusteltua, että päätös siitä, vakuuttaako yksittäinen työttömyyskassa jatkossa palkansaajia, yrittäjiä tai yhdistelmävakuutettuja, tehdään edelleen kassan omassa päätöksenteossa eikä sitä määrätä lailla. Tämä koskee myös nykyistä Yrittäjäkassaa, jonka asemaan uudistuksella voi olla

vaikutuksia, kun kaikki työttömyyskassat voisivat jatkossa vakuuttaa sekä palkansaajia että yrittäjiä.

## 2.1. KUSTANNUSVAIKUTUKSET JA YHTEISKUNNALLISET VAIKUTUKSET

Hallituksen esityksessä vaikutusarviot perustuvat mallinnukseen, jonka mukaan yhdistelmävakuutukseen arvioidaan valikoituvan noin 30 000 hengen kustannusneutraali vakuutuspiiri. Hallituksen esityksessä itsessään todetaan, että useat lausunnonantajat(, muiden muassa Suomen Yrittäjät ry,) arvioivat lausuntokierroksella tämän 30 000 hengen arvion optimistiseksi. Toistamme tämän huomion valiokunnalle: pidämme todennäköisenä, että yhdistelmävakuutukseen tosiasiassa hakeutuvien määrä ja siten myös taloudelliset vaikutukset saattavat poiketa esityksessä arvioidusta. Vaikutusarvioiden laatiminen on kuitenkin tässä hankkeessa ollut poikkeuksellisen vaikeaa, koska kyse on kokonaan uudesta vakuutustuotteesta eikä vertailukelpoista käyttäytymisaineistoa ole aiemmin ollut saatavilla. Tästä huolimatta katsomme, että ehdotettu lainsäädäntö on syytä saattaa voimaan, koska se tekee työttömyysturvajärjestelmästä oikeudenmukaisemman ja paremmin nykyaikaista, monimuotoista työuraa vastaavan. Pidämme erittäin tärkeänä, että vaikutuksia seurataan järjestelmällisesti lain voimaantulon jälkeen ja että lainsäädäntöä kehitetään seurannan perusteella myös jatkossa.

Samalla huomautamme, että uudistuksen onnistuminen riippuu paljolti sen toimeenpanosta. Jotta yrittäjät tosiasiassa hyötyvät uudistuksesta, on tärkeää, että yhdistelmävakuutuksen ehdoista, 930 euron kuukausittaisesta tulorajasta, YEL-työtulon merkityksestä vakuutetun tulon määräytymisessä ja työttömyyskassojen tarjonnan vaihtelusta viestitään selkeästi. Ilman ymmärrettävää viestintää uudistuksen hyödyt eivät välity käytäntöön, erityisesti yksinyrittäjille ja aloittaville yrittäjille, joilla ei usein ole käytössään erillistä henkilöstö- tai talousasiantuntemusta.

## 2.2. JÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN JATKOSSA

Vaikka kannatamme esitystä sellaisenaan, toteamme jo pidemmän aikavälin kehittämistarpeena, että työttömyysturvajärjestelmän selkeyden ja yhdenvertaisuuden kannalta merkittävästi järkevämpi ja tarkoituksenmukaisempi ratkaisu olisi pitkällä aikavälillä luopua erillisistä palkansaajan ja yrittäjän työssäoloehdoista kokonaan ja yhdistää kaikki työ yhteen työssäoloehtoon. Nyt käsiteltävänä oleva yhdistelmävakuutus on tähän nähden perusteltu ja oikeansuuntainen välivaihe, mutta emme pidä sitä järjestelmän kehittämisen päätepisteenä.

## 3. YHTEENVETO

Suomen Yrittäjät puoltaa hallituksen esityksen HE 144/2026 vp hyväksymistä. Pidämme tärkeänä, että valiokunta varmistaa käsittelyssään erityisesti vakuuttamisen vapaaehtoisuuden säilymisen, sen, ettei rahoitusratkaisuihin puututa tässä yhteydessä, ja työttömyyskassojen oman päätösvallan säilymisen toiminnan laajuudesta. Pidämme lisäksi tärkeänä, että uudistuksen vaikutuksia yrittäjien ja monimuotoisesti työllistyvien asemaan seurataan aktiivisesti lain voimaantulon jälkeen, erityisesti edellä mainitun vakuutuspiirin kokoa koskevan epävarmuuden vuoksi, ja että järjestelmää kehitetään saatujen kokemusten perusteella.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Harri Hellsten
työmarkkina-asioiden päällikkö